

А. Шевченко, соискатель
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

НАРУШЕНИЕ ТРЕБОВАНИЙ ПО БЕСПРИСТРАСТНОМУ РАССМОТРЕНИЮ ДЕЛА, В ЧАСТНОСТИ НАРУШЕНИЕ ПРАВИЛ ОТВОДА (САМООТВОДА) КАК ОСНОВАНИЕ ДЛЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ СУДЬИ К ДИСЦИПЛИНАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов института отвода (самоотвода) в современном процессуальном праве Украины. В статье освещены некоторые проблемы привлечения судей к дисциплинарной ответственности, в частности раскрыты отдельные основания дисциплинарной ответственности. Особое внимание автор уделяет нравственному аспекту проблемы и внутренней оценке освещенной темы.

Ключевые слова: институт отвода, дисциплинарная ответственность судьи, правосудие

A. Shevchenko, competitor
Kyiv National Taras Shevchenko, Kyiv

VIOLATION OF THE REQUIREMENTS FOR EQUITABLE PROCEEDINGS, INCLUDING VIOLATIONS OF REMOVAL (REJECTION) AS A BASIS FOR JUDICIAL DISCIPLINE

The article is dedicated to the problematic issues related to in the 'institution of challenge' (institute for the withdrawal) in the procedural law of Ukraine. The article highlights some problems of the discipline responsibility, particularly uncovered certain disciplinary reasons. Particular attention is paid to moral aspects of the problem and an internal assessment of the illuminated subject.

Key words: Institute of removal, disciplinary responsibility of a judge, justice

УДК 346.3

І. Лукач, канд. юрид. наук,
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ
І. Шкарівська, помічник адвоката, Київ

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ДОГОВОРІВ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

Стаття присвячена аналізу законодавства та судової практики з питання реєстрації договору комерційної концесії в Україні.

Ключові слова: договір комерційної концесії, договір франчайзингу, державна реєстрація договору комерційної концесії.

Незважаючи на те, що договір комерційної концесії (або як ще його називають – франчайзингу, і, не вдаючись до тонкощів різниці між цими договорами, для цілей даної статті ми їх будемо розглядати як споріднені поняття) нещодавно з'явився в комерційному обороті, він став популярною формою ведення бізнесу у всьому світі. Такі корпорації як Макдональдс, Хілтон та Бенетон надають переваги франчайзингу перед іншими формами інвестицій. Про франчайзинг багато говорять і в Україні, він закріплений в ряді нормативних актів, однак основною проблемою на шляху його реалізації постає державна реєстрація, а точніше – абсолютна не регламентованість законодавчого закріплення державної реєстрації. До проблем державної реєстрації зверталися такі вчені як Я. О. Сидоров, Г. В. Цірат та І. І. Килимник. Втім, потреби часу та проблеми правозастосування потребують комплексного дослідження. До того ж, необхідно з'ясувати механізм реєстрації в деяких західних країнах, в яких франчайзинг розвинувся та став невід'ємною частиною підприємництва. Метою цієї статті є з'ясування процедури державної реєстрації, її мети та практичного правозастосування.

Статтями ст. 367, 374 Господарського кодексу України (далі – ГК України) та ст. 1118, 1126 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) до договору комерційної концесії встановлені наступні вимоги: **письмова форма, складення у вигляді єдиного документа, вимога щодо його обов'язкової державної реєстрації на етапі укладення, зміни та розірвання**; при цьому вказано, що у відносинах з третіми особами сторони у договорі комерційної концесії мають право посилатися на зміну договору лише з моменту державної реєстрації цієї зміни.

Відповідно до ч. 1 ст. 210 ЦК України порядок державної реєстрації договорів комерційної концесії повинен регулюватись виключно законом.

Такий правочин є вчиненим з моменту його державної реєстрації. Згідно з ч. 2 ст. 367 ГК України договір комерційної концесії підлягає державній реєстрації органом, який здійснив реєстрацію суб'єкта господарювання, що виступає за договором як правоволоділець. Якщо правоволоділець зареєстрований як суб'єкт господарювання не в Україні, реєстрація договору комерційної концесії здійснюється органом, який зареєстрував суб'єкта господарювання, що є користувачем. Згідно з ч. 3 зазначеної статті, у відносинах з третіми особами сторони договору комерційної концесії мають право посилатися на договір лише з дня його державної реєстрації. Відсутність реєстрації договору позбавляє сторони права в разі спору посилатися на цей договір.

Однак, незважаючи на те, що ГК України та ЦК України вступили в силу ще в 2004 році, через відсутність державного регулювання на законодавчому рівні порядку проведення такої реєстрації та визначеного компетентного органу використання інституту договору комерційної концесії формально досі є неможливим. До того ж, іноді **договори комерційної концесії фактично можуть підлягати подвійній реєстрації**, оскільки законодавством встановлена можливість сторонам договору комерційної концесії добровільно здійснити державну реєстрацію ліцензій на використання об'єктів права інтелектуальної власності або ж ліцензійного договору (у разі укладення останніх окремо від договору комерційної концесії). Однак, укладення окремо договору комерційної концесії та ліцензійного договору не вирішує проблеми. По-перше, договір комерційної концесії все-рівно потрібно реєструвати, а по-друге, згідно з ч. 1 ст. 367 ГК України договір комерційної концесії повинен бути укладений у письмовій формі у вигляді єдиного документа. Недодержання цієї вимоги тягне за собою недійсність договору. Таким чином, укладення двох договорів (комерційної концесії та ліцензійно-

го договору) теоретично можна розглядати як недоде-
ржання форми єдиного документа, що тягне за собою
недійсність договору.

Суб'єктом, відповідальним за здійснення державної
реєстрації договорів комерційної концесії, відповідно до
ч.2 ст. 367 ГК України, ч. 2 ст. 1118 ЦК України є реєс-
траційний орган, що здійснив державну реєстрацію пра-
воволодільця. На даний час відповідно до ст. 5 Закону
України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та
фізичних осіб – підприємців" реєстрацію юридичних
осіб та фізичних осіб – підприємців здійснюють держа-
вні реєстратори [1]. **Однак реєструвати договори
комерційної концесії на практиці вони відмовля-
ються через відсутність законодавчого регулю-
вання цієї процедури.** Правильність такої позиції під-
тверджується тим, що зважаючи на зміст ч.2 ст. 19 Кон-
ституції України [2], органи державної влади та органи
місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані
діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб,
що передбачені Конституцією та законами України. На
думку А. Грушанського, наявність такої прогалини в праві
дозволяє державним реєстраторам на практиці відмов-
ляти в здійсненні реєстрації договору, оскільки вчинення
ними такої юридичної значущої дії може трактуватися як
перевищення повноважень та тягти відповідальність
відповідно до діючого законодавства [3, с. 61].

Складність проведення державної реєстрації дого-
вору комерційної концесії полягає також у тому, що з
юридичної точки зору він є більш складним для аналізу
під час його державної реєстрації, ніж договори про
передачу окремих об'єктів інтелектуальної власності,
державну реєстрацію яких покладено на Державну
службу інтелектуальної власності України [4]. Однак за
змістом ч. 4 ст. 6 Закону України "Про державну реєс-
трацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"
для зайняття посади державного реєстратора не вима-
гається навіть здобуття юридичної освіти.

На практиці, як зазначає І. Зайцев, в Києві державна
реєстрація договору комерційної концесії зводиться до
візування та проставлення державним реєстратором
печатки на документ. **Затверженої форми журналу
чи іншого облікового документа немає** [5]. Інша
практика поширена в деяких державних адміністраціях –
напр., відповідно до тексту Рішення Господарського суду
Кіровоградської області від 23.04.2012 [6] реєстрація
договорів комерційної концесії у Луцькій районній держа-
вній адміністрації Волинської області з 2007 року здійс-
нюється в **книзі реєстрів договорів комерційної кон-
цесії**. Додатково слід вказати, що у ситуації, коли **держ-
авний реєстратор відмовляється зареєструвати
договір комерційної концесії – єдиним можливим
шляхом є подача адміністративного позову до від-
повідної державної адміністрації (чи відповідної
ради) з вимогою зареєструвати договір**. Прикладом
задоволення таких позовних вимог є Постанова Луцького
міськрайонного суду Волинської області від 20.06.2011 у
справі № 2а-3193/11 [7], Постанова Волинського окруж-
ного адміністративного суду від 23.02.2012 у справі
№ 2а/0370/283/12 [8], де суд, незважаючи на аргумен-
товані заперечення державних реєстраторів щодо неви-
значеності та суперечливості законодавства у сфері
державної реєстрації договорів комерційної концесії,
зобов'язав останніх зареєструвати такі договори.

Ще більш проблемною ця ситуація виглядає з огля-
ду на взаємодію сторін договору з **податковими ор-
ганізмами**: нерідкі випадки, коли податкові органи відмов-
лялися враховувати договори франчайзингу для "цілей
оподаткування" в силу відсутності його реєстрації [9].
Це підтверджуються матеріалами судової практики.

Так, в адміністративній справі № 2-а/1970/2606/11 [10]
платник податків-користувач намагався оскаржити по-
даткове повідомлення-рішення про нарахування суми
податку на прибуток, яка була нарахована внаслідок
неправомірності (на думку податкового органу) вклю-
чення у витрати платежів за договором комерційної
концесії. Аргументом податкової інспекції було те, що
договір комерційної концесії не пройшов державної ре-
єстрації у визначеному законом порядку. Суд у Поста-
нові Тернопільського окружного адміністративного суду
від 01.11.2011 визнав правоту податкової інспекції. Ці-
кавим є те, що суд, вивчаючи докази по справі, дослі-
джував серед іншого подану платником податків пись-
мову відмову в реєстрації договору комерційної концесії
Оболонської районної державної адміністрації м. Києва
(в даному випадку це орган, який зареєстрував право-
володільця). При цьому суд вказав, що позивач мав
право оскаржити в суді цю письмову відмову, але не
скористався цим правом.

**Крім того, відсутність нормативного регулю-
вання державної реєстрації договорів комерційної
концесії призводить до зловживань сторонами до-
говору** (наприклад, спроба визнання у судовому поряд-
ку того, що сторонами замість договору комерційної кон-
цесії укладено договір про надання послуг [6]). Наслідки
таких зловживань вимушені виправляти судові органи,
які в обставинах відсутності законодавства з питання
реєстрації договорів комерційної концесії змушені оціню-
вати докази та вирішувати справи, керуючись своїм вну-
трішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному,
повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні
наявних у справі доказів. Так, у Рішенні Господарського
суду Автономної республіки Крим від 23.12.2011 у справі
№5002-2/4410-2011 [11] судом вказано, що сторона до-
говору комерційної концесії (користувач) невірно зазна-
чає про порушення іншою стороною істотної умови дого-
вору, а саме непроведення останньою державної реєс-
трації такого договору. Суд дав роз'яснення, що систем-
ний аналіз змісту статті 1118 Цивільного кодексу України
свідчить про те, що момент укладення договору комер-
ційної концесії для його сторін визначається за загаль-
ним правилом частини 1 статті 638 Цивільного кодексу
України – договір є укладеним, якщо сторони в належній
формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. І ли-
ше для третіх осіб він набуває юридичного значення з
моменту державної реєстрації.

Як свідчить аналіз судових рішень з даного питання,
такий підхід є переважаним серед судових органів.
Так наприклад, аналогічні висновки викладено у Поста-
нові Вищого господарського суду України від 20.01.2010
у справі № 7/57пд (13/188пд) [12], у Постанові Вищого
господарського суду України від 04.07.2012 у справі
№ 5002-2/4410-2011[13] тощо.

Відзначимо ще одну особливість Закону України
"Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних
осіб-підприємців", яку часто не помічають юристи: вка-
заний закон не містить повноважень, які мають держав-
ні реєстратори щодо здійснення державної реєстрації
договору комерційної концесії. Згідно із останнім абза-
цом ч.1 ст. 6 Закону державний реєстратор здійснює
"інші дії, передбачені цим Законом". Тобто, не дії, пе-
редбачені законодавством, а лише Законом України
"Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних
осіб-підприємців". Тому посилається на те, що ці обов'яз-
ки надані державному реєстратору в силу положень
ГК України та ЦК України не є вірним, оскільки реєс-
тратори у своїй діяльності керуються саме положеннями
Закону України "Про державну реєстрацію юридичних
осіб та фізичних осіб-підприємців".

Єдине, що можна поради́ти тим, хто на сьогодні хоче укласти договір комерційної концесії – не укладати цей договір, а укласти ліцензійний договір на передачу права користування торговою маркою. Так, цей договір далекий від договору комерційної концесії. За ліцензійним договором, наприклад, не можна передбачити розміри приміщення, що буде використовуватися під торгівлю площу, об'єми продажу, номенклатуру тощо. Втім, такий договір є легальним з точки зору дотримання всіх норм українського законодавства.

Як висновок, ми вважаємо, що на сьогодні склався такий законодавчий колапс, коли майже всі договори комерційної концесії фактично є не зареєстрованими, оскільки не було здійснено їх державної реєстрації.

Наведені вище серйозні прогалини в законодавстві породжують у наукових колах дискусії щодо шляхів і напрямів подальшого розвитку законодавства щодо цього питання, які зводяться до наступних пропозицій:

1) визнання необхідності проведення державної реєстрації:

а) Державною службою інтелектуальної власності України [4], яка здійснює державну реєстрацію та ведення державних реєстрів щодо об'єктів інтелектуальної власності, реєстрацію договорів про передачу прав на об'єкти інтелектуальної власності, що охороняються на території України, а також ліцензійних договорів. Вказаної позиції дотримується багато вчених та фахівців-практиків (наприклад, О. Кулик [14]). Аналогічної позиції дотримувалося Міністерство юстиції України [15], а також автори проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо державної реєстрації договорів комерційної концесії) від 7 квітня 2008 р. [16]; натомість, Верховний Суд України у своєму Висновку [17] рішуче заперечує такий спосіб реєстрації договорів комерційної концесії у зв'язку із великими матеріальними затратами для зобов'язаної зареєструвати договір сторони для поїздки до м. Києва, складності такої процедури і т.д.

б) "подвійна" державна реєстрація: багаторазова державна реєстрація франчайзингового договору – у Державній службі інтелектуальної власності та в органах, які реєструють суб'єктів підприємницької діяльності (наприклад, такий механізм передбачався проект Закону України "Про франчайзинг", що був внесений Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України у 2001 р., а також проектом ЦК України, прийнятим у першому читанні). Очевидно, така "подвійна" реєстрація не є необхідною та була б надто затратною. Інший механізм реєстрації договорів комерційної концесії було запропоновано Верховним Судом України: орган, який здійснив державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності, у разі реєстрації договору комерційної концесії, предметом якого є, зокрема, право інтелектуальної власності, зобов'язаний надіслати цей договір (чи його копію) до центрального органу виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності [17];

в) реєстрація в судових органах (напр., Я. Сидоров наводить за приклад законодавство Австрії [18, с. 53]). На нашу думку, контроль судової гілки влади за укладенням договору комерційної концесії принаймні для України є зайвим та навряд чи буде ефективним в силу надмірної завантаженості судів. До того ж, в Австрії (а також і в інших країнах континентальної системи права – таких як Німеччина, Франція, Угорщина) – суди виконують роль державних реєстраторів, що не є притаманним для України.

2) скасування державної реєстрації договору комерційної концесії як такої: як приклад наводяться такі розвинені в правовому та економічному аспектах країни, як Канада, Великобританія, Німеччина, Італія, Японія, у законодавстві яких вимога обов'язкової дер-

жавної реєстрації договору комерційної концесії взагалі відсутня. У 14 штатах США реєструється не сам договір, а оферта правоволодільця [19, с. 19]. На думку науковців, які підтримують таку позицію, зазвичай державна реєстрація застосовується з метою встановлення визначеності у відносинах. У контексті договору комерційної концесії зазначено, що державна реєстрація такого договору гарантуватиме користувачеві дійсність прав, що є предметом угоди, та запобігатиме можливим зловживанням з боку власника майнових прав. Проте шляхом реєстрації лише комерційної концесії такого результату досягнуто не буде, адже вітчизняне законодавство не передбачає обов'язкової державної реєстрації договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Отже, наявність державної реєстрації договору комерційної концесії не гарантуватиме ані користувачеві, ані третім особам можливості знайти в реєстрах всі необхідні відомості щодо статусу об'єктів інтелектуальної власності за цим договором.

Для того, щоб вірно визначити позицію щодо доцільності державної реєстрації договору комерційної концесії, потрібно з'ясувати загалом мету такої реєстрації. Для відносин з використання об'єктів інтелектуальної власності дана реєстрація є доказом того, що продукція, яка випускається користувачем, не є контрафактною, а сам її виробник має право її випускати, пропонувати до продажу, продавати, рекламувати [20]. Ми вважаємо, що функції реєстрації договору комерційної концесії можна поділити на такі: інформативна, захисна. Інформативність полягає у наданні інформації щодо сторін договору та надання цієї інформації громадськості (цей пункт абсолютно випав з поля зору сучасного українського законодавства та проектів закону). Захисна полягає у тому, щоб захистити сторони договору від певних дій, та не увести в оману споживача щодо виробника товарів та послуг.

Як показує досвід абсолютної більшості провідних країн Європи, у випадку реєстрації договору комерційної концесії мова іде не про реєстрацію самого договору, а про реєстрацію переддоговірної розкриття інформації (в деяких державах – "попередній договір"), щоб покупець франшизи не купував "кота у мішку" з одного боку, а продавець – не розкрив комерційну таємницю та особливості ведення справ – з іншої.

В США мета реєстрації попереднього договору франчайзингу ставиться для захисту сторін договору, оскільки цей вид договору є надзвичайно розповсюдженим, і, як наслідок, навіть має деякі елементи договору приєднання. Ще раз звернімо увагу, що у США реєструється виключно попередній договір, оскільки в договорі франчайзингу можуть бути передбачені дані, що не підлягають розголошенню (комерційна таємниця та ноу-хау). Такий попередній договір реєструється в органах державної реєстрації юридичних осіб чи інвестицій – і це є зрозумілим, оскільки тут франчайзинг розглядається не стільки як об'єкт інтелектуального права, скільки як об'єкт інвестицій. Звідси і пішло в українське законодавство місце реєстрації договору комерційної концесії – органом, який здійснив реєстрацію суб'єкта господарювання, що виступає за договором як правоволоділець. До прикладу, в США попередній договір реєструється такими органами штатів як Департаменти компаній або фінансових інституцій [21].

Наголосимо, що лише 14 штатів США та 5 європейських країн запровадили реєстрацію попереднього договору франчайзингу. На нашу думку, в Україні цей договір не набув поки такої значущості, щоб проводити державну реєстрацію з метою захисту сторін договору та третіх осіб (наприклад, споживачів). До того ж, не зовсім логічно виглядає реєстрація у контексті захисту третіх осіб – що саме охороняється? Через державну

реєстрацію повного договору комерційної концесії відбувається виключно розголошення комерційної таємниці та певних ноу-хау, що є невід'ємною частиною більшості таких договорів. До того ж, перед нами стоїть головна задача – легалізувати договір комерційної концесії, який не може бути укладений за сучасним українським законодавством через відсутність механізму державної реєстрації. Виходячи з особливостей державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності в Україні, передача об'єктів, що підлягає реєстрації, також потребує державної реєстрації. У зв'язку з цим здається нелогічним надання державним реєстраторам функцій реєстрації договору комерційної концесії, оскільки такі функції мають виконуватися **Державною службою інтелектуальної власності України, як органом, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності і тільки в тому випадку, якщо передаються об'єкти інтелектуальної власності.**

Звернемо увагу ще на один аспект, в Законі України "Про охорону знаків для товарів та послуг" [22] нічого не сказано про реєстрацію ліцензійного договору. Зокрема, абз. 1 п. 9 ст. 16 зазначеного закону містить наступне: договір про передачу права власності на знак і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами. У свою чергу абз. 2 п. 9 ст. 16 Закону передбачає право, а не обов'язок сторони договору на інформування невизначеного кола осіб про передачу права власності на знак або видачу ліцензії на використання знака. Таким чином, ми не розуміємо логіку, навіщо пропонується реєструвати в **Державній службі інтелектуальної власності України** саме договір комерційної концесії, тоді як для ліцензійних договорів ця вимога відсутня. **Нами пропонується** абз. 1 п. ст. 16 **Закону України "Про охорону знаків для товарів та послуг" вилучити в такій редакції: "Власник свідоцтва має право дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання знака на підставі ліцензійного договору чи договору комерційної концесії". Аналогічне регулювання передачі прав на використання відповідних об'єктів інтелектуальної власності за договором комерційної концесії має бути встановлено і в інших спеціальних законах, що регулюють такий порядок. Пропонується вилучити з ГК України та ЦК України всі зашки про державну реєстрацію договору комерційної концесії.** Разом з тим, у нас постає проблема, як захистити сторони договору комерційної концесії від розкриття конфіденційної інформації під час подання тексту договору до Державної служби інтелектуальної власності України. Саме тому, **ми пропонуємо проводити публікацію відомостей про укладення договору комерційної концесії за заявочним принципом (без подачі тексту договору) та лише у випадку, якщо за договором передачі підлягають об'єкти інтелектуальної власності (адже законом на даний час не передбачено обов'язкову передачу за договором комерційної об'єкта інтелектуальної власності).** Тим більше, що в Україні заявочний принцип вже застосовується для офіційного повідомлення держави про наявність чи відсутність певних правовідносин (наприклад, щодо процедури реєстрації баз персональних даних відповідно до Закону України "Про захист персональних даних" [23]), **чим зберігається баланс між поінформованістю держави та збереженням конфіденційності інформації, що зміщена у договорі.**

Подальшого наукового аналізу потребує питання особливостей виконання договорів комерційної концесії та захисту прав та законів інтересів сторін, а також ви-

роблення конкретних правових механізмів передачі прав на використання відповідних об'єктів інтелектуальної власності за договором комерційної концесії, який має бути встановлено і в інших спеціальних законах, що регулюють такий порядок.

Список використаних джерел

1. Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців" // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.
2. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Грушанський А. Адміністративно-правові засади державної реєстрації договору комерційної концесії в Україні // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2010. – № 3. – С. 60 – 62.
4. Указ Президента України "Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України" від 08.04.2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 10, стор. 76, стаття 563.
5. Зайцев І. Договір, которого нет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.top-franchising.com.ua/docs/articles/analytics/detail.php?ID=1119>.
6. Рішення Господарського суду Кіровоградської області від 23.04.2012 у справі № 5013/181/12 про визнання договору недійсним [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/23712769>.
7. Постанова Луцького міськрайонного суду Волинської області від 20.06.2011 у справі № 2а-3193/11 про визнання дій неправомірними та зобов'язання вчинити дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/23852574>.
8. Постанова Волинського окружного адміністративного суду від 23.02.2012 у справі № 2а/0370/283/12 про зобов'язання вчинити дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/22085138>.
9. Микольська Н., Махінова А. Як створити успішний франчайзинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://real-ecopomy.com.ua/publication/113/7592.html>.
10. Постанова Тернопільського окружного адміністративного суду від 01.11.2011 у справі № 2-а/1970/2606/11 про визнання недійсним та скасування податкового повідомлення – рішення – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21418146>.
11. Рішення господарського суду Автономної Республіки Крим від 23.12.2011 у справі №5002-2/4410-2011 про розірвання договору та стягнення 107 490,46 грн // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/20268101>.
12. Постанова Вищого господарського суду України від 20.01.2010 у справі № 7/57гд (13/188пд) про розірвання договорів комерційної концесії і суборенди та стягнення 820 141,22 грн // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/7635948>.
13. Постанова Вищого господарського суду України від 04.07.2012 у справі № 5002-2/4410-2011 про розірвання договору та стягнення 107490,46 грн // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25119620>.
14. Кулик О. Правове регулювання державної реєстрації договору комерційної концесії / О. Кулик // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/pre/2009/Kulyk.pdf.
15. Проект Закону України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України щодо державної реєстрації договорів комерційної концесії" від 28.11.2006 р. № 2609 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
16. Проект Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо державної реєстрації договорів комерційної концесії)" № 2334 від 07.04.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
17. Висновок Верховного суду України від 28.05.2008 р. на проект Закону України від 07.04.2008 р. № 2334 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (щодо державної реєстрації договорів комерційної концесії) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua>.
18. Сидоров Я. Договір комерційної концесії: аналіз зарубіжного досвіду і тенденції розвитку в Україні // Підприємництво, господарство і право : Науково-практичний, господарсько-правовий журнал / Ін-т приватного права і підприємства АПР України та інш. – Київ, 2004. – № 1. – С. 51-55.
19. Махінова А. Подводные камни франчайзинга / А. Махінова, Д. Кулик // Юридическая практика. – 2010. – № 4 (631). – С. 19-20.
20. Васильєва Е.Н. Организационно-правовой механизм регистрации договора коммерческой концессии и договора франчайзинга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fpsr.ru/meh_reg_dog.html.
21. Pamela Gold. States That Require Franchise Registration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franchisesolutions.com/franchise-business-planning/states-that-require-franchise-registration.cfm>.
22. Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994 р. – № 7. – Ст. 36. 23. Закон України "Про захист персональних даних" від 01.06.2010 // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 122.

И. Лукач, канд. юрид. наук
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев
И. Шкаровская, помощник адвоката

ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГИСТРАЦИИ ДОГОВОРОВ КОММЕРЧЕСКОЙ КОНЦЕССИИ

Статья посвящена анализу законодательства и судебной практики по вопросу регистрации договора коммерческой концессии в Украине.

Ключевые слова: договор коммерческой концессии, договор франчайзинга, государственная регистрация договора коммерческой концессии.

I. Lukacs, PhD in Law,
Kyiv National University Taras Shevchenko, Kyiv
I. Shkarivska, assistant attorney

PROBLEMS OF STATE REGISTRATION OF COMMERCIAL CONCESSION CONTRACT

The article analyzes the legislation and case law on the registration the commercial concession contract in Ukraine.

Key words: commercial concession contract, franchise contract, state registration of commercial concession contract.

УДК 347.961

Н. Горбань, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРИНЦИП ДЕРЖАВНОЇ МОВИ: ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ У НОТАРІАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті на аналізі законодавства інших країн розглянуто особливості реалізації принципу державної мови нотаріального процесу України.

Ключові слова: принцип, державна мова, принцип державної мови, нотаріальний процес.

Принцип нотаріального процесу, що встановляє правило здійснення, документування та оформлення нотаріальної діяльності мовою, доступною і зрозумілою всім учасникам нотаріального провадження є одним із важливих і необхідних, так як мова – це найважливіший, універсальний засіб спілкування, організації та координації всіх видів суспільної діяльності, в тому числі й нотаріальної.

Термін "державна мова" з'явився в часи виникнення національних держав. Звичайно, в однонаціональних державах немає необхідності конституційного закріплення державної мови. В багатонаціональних країнах статус державної закріплюється за мовою більшості населення.

Враховуючи історичне минуле, Україна сформува-лася як багатонаціональна держава. Українська мова мала статус, близький до державного, вже у XIV – першій половині XVI століття, оскільки функціонувала в законодавстві, судочинстві, канцеляріях, державному і приватному листуванні [1]. Чинним законодавством поряд із визначенням статусу державної мови та окресленням сфери її застосування передбачене право мовного самовизначення, яке полягає в тому, що громадяни мають право вільно визначити мову, яку вважають рідною, і мають право вибрати мову спілкування, а також визнавати себе двомовними чи багатомовними і змінювати свої мовні уподобання.

Мовне непорозуміння доволі часто є причиною виникнення розладів або навіть конфліктів. Безспірність нотаріального процесу, як головна і характерна його ознака, вимагає, щоб незнання мови нотаріусом, якою до нього звертається особа з метою захисту чи охорони своїх прав та інтересів, не слугувало підставою для відмови чи порушенню прав цієї особи у нотаріальному процесі. Саме тому, участь перекладача, як особи, що сприяє нотаріусу в здійсненні нотаріального процесу, є гарантією реалізації цілого ряду його принципів, у тому числі й принципу мови нотаріальної діяльності.

Дослідженню еволюції підходів законодавців та науковців до вирішення питання застосування мови, як основного засобу комунікації, присвячена дана стаття. Також у статті міститься спроба аналізу правових ситу-

ацій, які можуть виникати в результаті реалізації положень статті 15 Закону України "Про нотаріат" – "Мова нотаріального діловодства", та можуть створювати відповідне ускладнення нотаріального процесу. Підходячи до вирішення поставленого завдання автор врахувала запропоновані Г.П. Тимченко положення методології принципів нотаріального процесу. Науковець зазначає, що "тільки використовуючи відомі закони загального взаємозв'язку і взаємозалежності подій і процесів об'єктивної дійсності, переходу кількісних змін у якісні, заперечення, єдності і боротьби протилежностей, можна дати всебічну характеристику та оцінку таких принципів, на основі накопиченого досвіду і знань, їх критичного сприйняття і переосмислення сформулювати нові висновки і гіпотези, провести необхідні узагальнення досліджуваного предмета" [2].

Нотаріальна діяльність пов'язана із виконанням державної функції охорони і захисту цивільних прав та інтересів фізичних, юридичних осіб та держави. Вона є різновидом юридичної діяльності, однією із її ознак є чітка правова регламентація. Нотаріальна діяльність пов'язана з документами та передбачає "абсолютну увагу, точність ведення обліку, належний режим зберігання, порядок підготовки, затвердження, проходження по інстанціях, а також виконання системи вимог щодо структури, мови, реквізитів, порядку використання технічних засобів, бланків тощо" [3].

Державна мова – це, можна сказати, – юридичний мова. Саме на державній мові викладається, обговорюється, приймається та оприлюднюється система норм, які видаються державою, та під якою ми розуміємо право. Тому ми можемо також стверджувати, що мова права – "державна мова". Публічними сферами, в яких застосовується державна мова, охоплюються насамперед сфери здійснення повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування (мова роботи, актів, діловодства і документації, мова взаємовідносин цих органів тощо).

Необхідно зазначити, що у Законі України "Про нотаріат" [4] (далі за текстом Закон), який регулює питання орга-

